

Забраненият възел
естонска народна приказка

Случила се веднъж лоша година в едно рибарско село. От есента рибата престанала да влиза в мрежите, а през пролетта складовете се опразнили. За рибарите рибата е като хляба за селяните. Няма ли риба — цялото село гладува.

Събрали се всички рибари и започнали да се съвещават. Как да постъпят, що да сторят? Да излязат в морето — не било време, да останат у дома — още по-зле.

Мислили, мислили рибарите и решили да си опитат щастието.

— Може морето да се смили над нас и да изпрати нещо в мрежите ни.

А един рибар рекъл:

— Не зная приказка ли е това, или истина, но разправят, че старият Каарел бил някога приятел със самата господарка на морето. Ако туй е вярно, той ще знае как се примамва рибата.

— И аз си спомням такова нещо — казал друг рибар. — Бях още хлапе, когато дядо ми разказваше, че уж Каарел имал някакъв чуден предмет, който примамва по всяко време рибата. Я да отидем при стареца — може той да ни даде тоя предмет да си опитаме щастието.

Каарел живеел чак на края на селото. Някога той бил храбър и късметлия рибар. Но отдавна вече годините превили гръбнака му и старецът престанал не само да излиза в морето, но рядко прекрачвал и прага на колибата си. Когато рибарите похлопали на вратата му, Каарел излязъл при тях и рекъл:

— Зная, приятели, защо сте дошли при мене и ето какво ще ви кажа: добрият рибар не се надява на щастието, а на своето умение и на силата на ръцете си. Мъчна работа сте намислили. Вие излизате ненавреме в морето, а морето не обича това. Добре, вървете смело, аз ще ви помогна.

И старият Каарел свалил от шията си кърпата и я показал на рибарите:

— Виждате ли — тая кърпа има три възела. Първият възел ще ви донесе попътен вятър. Развържете като вдигнете платната. Вторият

възел ще ви примамва рибата. Развържете го, като хвърлите мрежите. Третият възел никак не развързвайте. Ако го развържете — чака ви беда. И още нещо ще ви кажа: бъдете доволни от това, което ще ви изпрати самото море. Колкото и риба да хванете, не хвърляйте втори път мрежите.

— Не бой се, Каарел — отвърнали рибарите. — Както каза ти, тъй ще направим. Даваме ти дума.

— Но внимавайте, думата на моряка е честна дума — рекъл старецът и дал кърпата на рибарите.

Цяла нощ рибарите насмолявали гемията и кърпели мрежите. Призори всичко било готово.

Рибарите скочили в гемията и отплавали от брега.

Скоро излезли от залива и опънали платната. Старшината извадил кърпата на стария Каарел и казал:

— Да развържем първия възел.

Развързали възела. И веднага задухал попътен вятър, надул платната и подкарал гемията напред.

Добре вървяла гемията. Без кормило извивала, като нож разсичала вълните. Отплавали рибарите далеч в открито море. И изведнъж вятърът утихнал, платната се свили, гемията спряла.

— Сигурно това е мястото, за което говореше старецът — казали рибарите. — Да поставим тук нашите мрежи.

Всички се заловили дружно за работа. Пуснали котва, разгънали мрежите и ги метнали в морето.

— Сега развързвай втория възел! — извикали рибарите.

Старшината измъкнал от пазвата си кърпата на стария Каарел и развързал възела. И тъкмо го развързал, в морето нещо запляскало, извили се кръгове по водата, тапите на мрежите потрепнали.

Рибарите почакали, докато всичко наоколо утихне, и започнали внимателно да събират мрежите. А мрежите никога не били тъй тежки. Рибарите ги дърпали с всичка сила. Най-сетне краищата им се показали над водата. Мрежите просто гъмжели от риба. Сребристите люспи блестели на слънцето и заслепявали очите.

— Раз, два! — изкомандувал старшината.

Рибарите изтеглили мрежите и рибата се посипала в гемията.

— Добър лов! — казал един рибар. — Да благодарим на стареца

Каарел.

— Че е така, така е! — отвърнал друг рибар. — Но на нас ни трябва три такива ловитби, за да бъдем всички сити, докато настъпи времето за риболова. Да хвърлим ли, приятели, още веднъж мрежите?

— Що думаш! — рекъл най-младият рибар. — Спомни си какво ни каза Каарел: бъдете доволни от това, което ще ви изпрати самото море.

— Е, старите и младите се задоволяват с малко — засмял се старшината. — Срам ще бъде за нас, ако се върнем с гемия, която не е пълна догоре.

И рибарите отново метнали мрежите.

Но тоя път нямали късмет. Ловците измъкнали мрежите празни.

Дори най-дребна рибка не хванали.

Рибарите се натъжили, а старшината казал:

— Туй е, защото не развързахме третия възел на кърпата на стария Каарел. Сами виждате, че неговата кърпа не е обикновена. Всеки възел носи щастие. Останал е още един, да развържем и него. Тогава вече нашата гемия ще се напълни догоре.

— Ох, старшина — рекъл най-старият рибар. — Нали Каарел поръча да не пипаме тоя възел.

— Е, и ти си старец — отвърнал старшината, — а старците си имат поговорка: до три пъти не изпитвай съдбата. Но има и друга поговорка: глупците бягат от щастието.

— И туй е вярно — казали рибарите. — Да става, каквото ще! Развързвай, старшина, възела!

А предводителят отдавна вече бил приготвил кърпата. Дръпнал възела и го развързал. И тогава морето зашумяло, надигнали се вълни зад гемията; а тапите на мрежите започнали да подскачат.

— Ето я рибата! — рекъл предводителят. — Не ви ли казах истината.

Зарадвали се рибарите и едва дочакали да измъкнат мрежите. И пак както първия път мрежите им се сторили много тежки. Но рибарите са здрави хора. Дружно задърпали те възетата — и що да видят. В мрежите се мятала една единствена риба. Тя била необикновено голяма щука, а опашката ѝ — тъпа, сякаш прерязана с брадва.

— Брей, какво чудовище! — учудили се рибарите и хвърлили ядосано щуката в гемията.

В това време слънцето вече започнало да се спуска над водата. И вълните утихнали при залеза.

И изведнъж някакви гласове се разнесли по притихналото море. Рибарите наскачали и се огледали наоколо.

„Кого ли още нуждата е тласнала по никое време в морето?“ — помислили си рибарите.

Но никъде не се виждала нито една лодка.

— Сигурно някоя чайка е изпискала — казал предводителят.

В тоя миг звучно и проточено засвирил рог, сякаш пастир в село събирал стадото си. После някакъв женски глас попитал:

— Всички ли са у дома?

А един звънлив момински глас отвърнал:

— Всички са у дома. Само козелът без опашка го няма! — И пак засвирил рогът — още по-силно и по-проточено.

Изведнъж шуката се замятала из гемията, разтворила широко зъбатата си уста и с всичка сила започнала да изтласква другите риби. Но старшината я блъснал с ботуша си, а на другарите си високо извикал:

— Дигайте котвата! Тая риба нещо не ми харесва. Да се махаме по-скоро оттук.

Рибарите дигнали котвата и обърнали гемията към родния бряг.

Но какво е това чудо! Колкото и да натискали греблата — лодката не се помръдвала от мястото си. Сякаш морето било застинало като пихтия, сякаш дъното на гемията било сраснало с водата.

Рибарите дигали греблата, но гемията стояла като закована.

Цяла нощ се мъчили рибарите. Те ту оставяли отчаяни греблата, ту отново почвали да гребат, но нищо не помагало. Изглеждало, че никаква сила не можела да помръдне гемията.

А на разсъмване, едва зааленяло небето на изток, пак се чули странните гласове.

— Всички ли се събудиха, всички ли се събраха?

— Всички се събудиха, всички се събраха, само козелът без опашка го няма никакъв.

И пак засвирил рогът и лекичко задрънкали звънчета. А рибата изведнъж се размърдала в гемията. И отново от дъното се замятала и изпълзяла чудната щука, разтворила зъбатата си уста и запляскала с

хриле.

— Какво е това неспокойно чудовище! — промърморил старшината и неочаквано си помислил: „Дали тая риба не е виновна за всичко? Дали там нея не чакат?“

И старшината скочил от пейката, сграбчил щуката и я хвърлил във водата.

И веднага далече някъде, може би от дъното на морето, някой заплескал с ръце и весело извикал:

— Гледайте, гледайте, козелът без опашка плува към къщи! Ех, как бърза, дори мехури пуска!

Рибарите не чули нищо повече. Задухал такъв страшен вятър, тъй силно забучали вълните, че рибарите не можели да се разберат помежду си.

Гемията се откъснала от мястото си и се понесла по вълните.

Цял ден се въртели рибарите из развилнялото се море. Гемията ту излитала високо нагоре, като че искала да се дигне към облаците, ту пропадала дълбоко-дълбоко надолу, едва ли не до самото морско дъно. Такава буря и старците не били запомнили през живота си. Привечер гемията стигнала до един скалист остров. Рибарите скочили на брега и с мъка се изтеглили на сушата.

— Какъв ли е този остров? — питали се те един друг. — Къде ни отнесе бурята?

Тогава иззад една скала се показало едно дребно старче. Гърбът му бил превит като обръч, а бялата му брада стигала чак до земята.

{img:morski_prikazki_015.png}

— Това е остров Хиу-маа — казал старецът. — Не е чудно, че не го знаете. Тук рядко идва човек по добра воля.

Старецът завел рибарите в една дървена колиба, сгрял ги, нахранил ги, а после рекъл:

— Кои сте вие и откъде сте? И защо тъй рано сте излезли на риболов?

— Какво да правим. Опразниха се складовете ни, настана глад в цялото село — отвърнали рибарите и разказали на стареца всичко, каквото се случило с тях. Само едно нещо премълчали — как развързали третия, забранения възел от кърпата на стария Каарел.

Старецът ги изслушал и казал:

— Познавах някога вашия Каарел. Той е храбър и мъдър рибар. За него морето е като роден дом. Знаете ли накъде той е отправил вашата гемия? Право към пасбището на господарката на морето. Там пасе тя своята риба. Но рибата ѝ е умна и хитра — никога не влиза в мрежата. Във вашите мрежи са попаднали рибни ята, които идат отдалеч, за да се хранят заедно със стадата на морската владетелка. А как се е вмъкнала щуката без опашка в мрежите ви — никак не разбирам. Да не сте я примамили с нещо?

Разбрали рибарите от каква беда искал да ги предпази Каарел, но не казали нищо на стареца. Тежко било на сърцето им. Бурята в морето не стихвала, вятърът виел в комина и едри пръски обливали прозорчето. Лошото време навярно щяло да трае повече от един ден.

Старецът настанил рибарите в ъгъла на колибата върху старите мрежи и те заспали дълбок сън.

На разсъмване той ги събудил. Бурята все още ревяла зад прозореца и вълните се разбивали о камъните. Рибарите съвсем оклюмали глави.

— Какво да правим? — попитали те стареца. — Тъй ние никога не ще се измъкнем оттук. А у дома ни чакат гладни деца.

— Нищо — отвърнал старецът. — Може и да се измъкнете. Я ми дайте кърпата на стария Каарел.

Старшината извадил по неволя кърпата и я дал на стареца.

Погледнал старецът кърпата и поклатил глава.

— Виждал съм я някога. Само че, доколкото си спомням, на нея имаше три възела. Двата възела, както казвате, сте развързали, а къде е третият възел?

Нямало що да правят рибарите. Всичко разказали, както си било.

Намръщил се старецът.

— Лоши моряци сте вие! — рекъл той. — Не послушахте стария Каарел, а и мене искахте да излъжете.

Засрамили се рибарите и навели глави.

— Е — казал старецът, — виждам, че и без туй сте наказани. Заради стария Каарел, заради вашите гладни деца ще ви помогна.

И старецът взел кърпата, вързал на нея възел и рекъл:

— Внимавайте занаяпред думата ви да бъде винаги твърда като тоя възел.

И едва затегнал възела — вятърът зад прозореца изведнъж утихнал и вълните в морето улегнали. Като че не е имало никаква буря.

Рибарите поблагодарили на стареца и тръгнали към гемията си.

Старецът ги изпратил чак до брега и когато те дигнали платната, махнал с ръка като за сбогуване. И тутакси лек вятър надул платната и гемията се понесла по тихото море.

Още същия ден рибарите пристигнали в селото си.

С радост ги посрещнали приятелите и близките.

А уловената риба им стигнала чак докато станало време за риболов.

Всичко е хубаво, което хубаво свършва. Но рибарите не забравили получения урок. Оттогава думата на моряка е твърда като морските възли, които той връзва на въжетата.

Пък и вие по-често си спомняйте тази приказка, защото не само моряците трябва да бъдат верни на своята дума!